

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва
Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до написання курсових робіт

з дисципліни «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Методичні рекомендації до написання та захисту курсових робіт для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за першим рівнем вищої освіти – бакалавр.

Рецензенти:

Гусєва О.Ю. - д.е.н., професор, професор кафедри економіки підприємств та соціальних технологій Державного університету телекомунікацій

Сьомкіна Т.В. – к.е.н., професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Державного університету телекомунікацій

Укладач:

Гавриш О.М., завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, кандидат економічних наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Протокол № 2 від «02» вересня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою
Навчально-наукового інституту Менеджменту та підприємництва

Протокол № 1 від «02» вересня 2020 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
Теоретичні та методичні основи виконання курсових робіт. Загальні положення	6
Рекомендації щодо опрацювання наукової інформації	8
Методи проведення наукових досліджень	13
Порядок виконання та захист курсових робіт	17
Структура та зміст курсової роботи	17
Вимоги до оформлення курсової роботи	25
Вимоги до захисту курсової роботи	30
Критерії оцінювання курсової роботи	32
Список рекомендованих літературних джерел	33

Вступ

Курсова робота – це один з видів наукової роботи, яка представляє собою самостійне навчально-наукове дослідження студента з певної дисципліни. Виконання курсової роботи забезпечує формування у студентів навички творчої самостійної роботи, оволодіння загальнонауковими і спеціальними методами для проведення сучасних наукових досліджень.

Курсова робота є самостійним, навчально-науковим дослідженням студента. У процесі написання роботи під керівництвом викладачів кафедри студенти опановують методи та набувають вміння проведення наукового дослідження. Написання курсової роботи має допомогти формуванню творчого мислення студента, перевірити навички збирання, аналізу та інтерпретації джерел й літератури, вміння формулювати висновки та пропозиції.

Успішне проведення наукового дослідження та написання курсових робіт залежить від чіткого дотримання основних вимог, що ставляться до них. Ці вимоги стосуються насамперед наукового рівня робіт, її змісту, структури, форми викладу матеріалу, а також їх оформлення.

Теми курсових пропонуються студентам відповідно до наукової тематики кафедри, з урахуванням наукових зацікавлень студентів.

При оцінюванні курсові роботи комісія враховує дотримання вимог оформлення роботи, якість самого наукового дослідження, його наукову новизну, вміння захистити сформульовані положення та висновки.

Роботи оформленні з порушенням державних стандартів і встановлених вимог можуть бути недопущені до захисту. Невідповідність в оформленні курсової роботи може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи. Дотримання студентом усіх вимог до оформлення курсової роботи сприяє вихованню в нього належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження, що буде йому корисним у роботі над дипломною роботою.

У відповідності до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота має на меті закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за період навчання та їх застосування для комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Отже, основною метою написання курсової роботи є поглиблення теоретичних та прикладних знань студентів, що сприятиме їх становленню як спеціалістів біржової діяльності. У процесі написання та захисту курсової роботи студент повинен продемонструвати:

- глибоке знання основних методичних положень нормативних та законодавчих актів, що стосуються бізнес - планування;

- знання основних теоретичних положень курсу та вміння поглиблювати їх шляхом вивчення наукової літератури;

- вміння пов'язувати конкретні проблеми діяльності планування бізнесу з сучасним етапом економічного розвитку суспільства;

- самостійність та оригінальність викладання матеріалу, вміння використовувати математичні, статистичні та інші методи обробки інформації;

- вміння робити самостійні висновки та широкі узагальнення, аналізувати економічні явища і процеси на сучасному ринку;

- логічність побудови плану і змісту курсової роботи, культуру мислення і мови;

- вміння правильно оформити роботу відповідно до існуючих вимог;

- вміння аргументовано вести захист курсової роботи, чітко викладати свою точку зору;

- сприяння накопиченню інформації, необхідної для виконання магістерської роботи;

- розвиток навичок обробки даних за допомогою комп'ютерних програм.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Загальні положення

Курсова робота – індивідуальна письмова робота виробничо-дослідницького характеру, в якій здійснюється узагальнення сучасного стану питань, що вивчаються, статистична обробка і науковий аналіз результатів власних експериментів (вимірів, досліджень) з метою побудови та дослідження моделей процесів і явищ, підготовки висновків, обґрунтованих пропозицій і рекомендацій виробничого характеру.

Тематика курсових робіт та правила їх виконання встановлюються на початку навчального семестру. Дана тематика може бути орієнтована і за пропозицією студента та погодженням викладача може бути видозмінена, можуть бути внесені уточнення теми згідно з науковими та практичними інтересами виконавця. Тему курсової роботи студент обирає самостійно, а лише потім узгоджує її з науковим керівником. Крім того, теми курсових робіт повинні ґрунтуватися на результатах навчальної або виробничої практики, на наукових роботах співробітників кафедри, замовленнях виробництва.

Студенти денної форми навчання використовують у курсових роботах фактичні матеріали переважно зі статистичних збірників та довідкових видань, а після проходження виробничої практики із звітних матеріалів об'єкта дослідження.

Курсову роботу слід подавати у вигляді спеціально підготовленого і прошитого рукопису до якого додають рецензію.

У рецензії науковий керівник надає оцінку проведеного дослідження за наступними положеннями: - актуальність теми дослідження; - відповідність змісту роботи завданню; - недоліки роботи; - якість оформлення курсової роботи; - рекомендація до захисту.

Результати захисту курсової роботи визначається оцінками, передбаченими положенням про модульно-кредитну оцінку знань студентів.

Відповідальність за дотримання встановлених вимог до написання та оформлення курсової роботи несе студент.

При невиконанні усіх вимог, що ставляться до курсової роботи, вона не може вважатися "Курсовою роботою", а кваліфікується як реферат, який є формою самостійної навчальної роботи студента.

Рекомендації щодо опрацювання наукової інформації

Написання курсової роботи починається з підготовчого етапу, який передбачає накопичення і опрацювання наукових матеріалів, аналітичної інформації. Пошук необхідної інформації можна здійснювати у бібліотеках, у тому числі в електронних та на інтернет-сайтах.

Зібрані матеріали, які студент планує використати у тексті курсової, зберігаються у вигляді систематизованих файлів по папках окремо для 1,2,3 розділів.

Дослідникам дуже допомагає звичка зазначати джерело, з якого походить матеріал, або електронний ресурс з режимом доступу.

Аналіз зібраного матеріалу передбачає його сортування і критичну оцінку. Важливо дотримуватися певної техніки такого дослідження, яка дозволяє досягти економії часу та зусиль. Передусім потрібно встановити наукову цінність кожної окремої позиції зібраної літератури (не лише «універсальну», а швидше цінність щодо конкретної теми та завдань роботи). Ця цінність визначає і порядок аналізу цієї літератури. Одночасно, слід мати на увазі що новіші праці, як правило, є повнішими і точнішими.

Разом з тим є доцільним дотримання загальних правил обробки літератури. Спочатку потрібно ознайомитись з основною літературою (підручниками, теоретичними статтями), а потім – прикладною (законодавчими актами, інструктивними матеріалами, статтями про конкретні дослідження тощо). Вивчення складних джерел (монографій) слід починати лише після простіших (підручників). Вивчення книг передує вивченню статей, більш давніх видань – найновіших джерел.

Відібрана література підлягає уважній обробці. Попереднє ознайомлення включає побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для курсової роботи, старанно обробляють, звертаючи належну увагу на ідеї та пропозиції щодо вирішення проблемних

питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору і протиріч.

Окремо слід відзначити випадки, коли студентське дослідження присвячене поглядам або вченню якогось автора на основі вивчення відповідних документів. Якщо це так, то аналізуючи матеріал, слід ділити його на наступні три групи:

- 1 Джерела, тобто праці основного персонажа роботи, його сучасників, біографічні документи, і т. д; офіційні документи.
- 2 Дослідження, тобто праці написані на цю тему на основі джерел.
- 3 Допоміжна література (словники, довідники, енциклопедії).

Як використовувати джерела? Звернення до праць інших авторів є абсолютно універсальною практикою. Таким чином можна продемонструвати, що ми поділяємо думку відомих та авторитетних дослідників. Можна використати працю відомого автора як приклад – такий підхід є особливо продуктивним, коли порівнюємо дві і більше позиції. Звернення до думок, фактів, сюжетів, викладених у працях попередників, дозволяє помістити курсову роботу у контекст певної наукової дискусії, пов'язати її із ширшими темами і сюжетами. Використовувати праці інших авторів можна шляхом цитування, перефразовування, або узагальнення.

При виконанні дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними. Переписувати потрібно дослівно, включно з помилками і знаками пунктуації. Вдаватися до дослівного цитування потрібно тоді, коли мова джерела є своєрідною, живою, або тоді, коли дослівна передача тексту є історично важливою.

Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. Цитуючи, ми повинні дотримуватися кількох формальних правил:

1. Цитата повинна бути дослівною.
2. Цитата не повинна бути надто довгою.
3. Цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися посиланням на

джерело у примітці.

4. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається три крапкою ...

5. Пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках – [].

6. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.

Перефразовування, переказування, як правило, становить матеріал для більшої частини тексту курсової роботи. Це означає, що вже на етапі збору інформації студент починає писати текст своєї праці. У цьому випадку він намагається передати думку автора якнайближче до оригіналу, але використовуючи власну лексику. Зайве нагадувати, вдаючись до цього способу, ми також повинні визнати авторство ідеї за допомогою примітки. Кроки, які дозволяють адекватно передати думки чужого тексту і при цьому уникнути плагіату є наступними:

- Виділити основні ідеї.

- Змінити структуру речень.

- Використовувати синоніми або слова з подібним значенням, змінювати форми слів.

Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Перефразовуючи, узагальнюючи чи цитуючи праці інших авторів, ми передусім маємо на меті висловити власну позицію.

Найголовніше, що при цьому слід пам'ятати – наша праця повинна бути передусім нашою працею, написаною нашими словами. Таким чином, використовуємо чужі тексти для того, щоб підтвердити власну думку, проілюструвати нашу позицію, протиставити її думці авторитетів чи продемонструвати слабкість аргументації опонентів. Слід постійно стежити за тим, щоб наша думка не змішувалась у тексті із цитованою. Дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається у науковому середовищі. Робота, автор

якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

Як аналізувати джерела і літературу? Критичний аналіз тексту передбачає дві основні процедури – структурний аналіз та оцінювання аргументів. У процесі структурного аналізу даються відповіді на наступні запитання:

1 Які основні висновки (твердження) пропонує автор? Останні можуть бути висловлені прямо або непрямо, можуть виступати у формі рекомендацій, визначень, фактичних тверджень і т. д.

2 Які основні докази використав автор щоб довести свою тезу, яка структура цих доказів?

Оцінювання аргументів також передбачає пошук відповідей на кілька запитань:

1. Чи є докази переконливими (прийнятними) – цей крок може включати оцінку фактичних тверджень, визначень, а також оціночних суджень

2. Чи докази підтримують авторські твердження?

3. Чи існують інші міркування чи докази, що могли б підтримати або заперечити твердження автора?

4 Яке загальне враження постає від аргументації?

Етап реконструкції передбачає встановлення фактів. Щоб текст не був лише набором суб'єктивних думок, слід потурбуватися про достовірність фактів. Факти – каркас будь-якого дослідження і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) невіддільна від роботи із довідковим апаратом.

Перевірка достовірності інформації, яка зустрічається у джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, які містяться у різних документах. Важливо також вирішити, чи твердження походить із надійного джерела. Тому варто звернути увагу на репутацію джерела інформації, а також на компетентність її автора.

Додатково слід звернути увагу на те, первинним чи вторинним є джерело, на яке посилається автор. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли

впливати на висновки автора (релігійні та політичні переконання, особисті та історичні обставини).

Описовий етап створює власне наукове знання. Якщо попередні етапи були присвячені переважно роботі з емпіричним (фактичним, дослідним) матеріалом, то цей передбачає ряд логічних операцій, спрямованих на його опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник намагається осмислити і порівняти наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі студент найповніше реалізує своє право на власне розуміння феномену чи сюжету, які є темою курсової роботи. Таке пояснення передбачає застосування певної ідеї, теорії, так званих „позаджерельних” (тобто теоретичних) знань.

Наступним етапом є написання і оформлення тексту курсової роботи.

Методи проведення наукових досліджень

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження. Як метод наукового пізнання спостереження дає можливість одержувати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Емпірична сукупність стає основою попередньої схематизації об'єктів реальності, роблячи їх вихідними об'єктами наукового дослідження.

Важливою умовою наукового дослідження повинна бути його об'єктивність, тобто можливість контролю шляхом або повторного спостереження, або застосування інших методів дослідження (наприклад, експерименту).

У наступному спостереженні важливу роль відіграють попередні знання, гіпотези, наявні прилади, задум і методичний досвід дослідника.

Порівняння – це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, що може бути властивим двом чи кільком об'єктам дослідження.

Метод порівняння буде плідним, якщо при його застосуванні виконуються такі вимоги:

- порівнюватись можуть тільки такі явища, між якими може існувати певна об'єктивна спільність;
- порівняння повинно здійснюватись за найбільш важливими, суттєвими (у плані конкретного завдання) ознаками.

За допомогою порівняння інформацію про об'єкт можна одержати двома шляхами:

- здійснення безпосереднього порівняння (первинна інформація);
- опрацювання первинних даних (вторинна або похідна інформація).

Абстрагування (від латинського терміну *abstrahere*, що означає відволікання) – це уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак

предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника.

Існують деякі види абстракції:

-ототожнення – утворення понять шляхом об'єднання предметів, пов'язаних відношеннями типу рівності в особливий клас (відволікання від деяких індивідуальних властивостей предметів);

-ізолювання – виділення властивостей і відношень, нерозривно пов'язаних з предметами, і позначення їх певними назвами, що надає абстракціям статус самостійних предметів – “надійність”, “технологічність” (відмінність між двома першими абстракціями полягає у тому, що в першому випадку ізолюється комплекс властивостей об'єкта, а у другому – єдина його властивість);

-конструктивізація – відволікання від невизначеності меж реальних об'єктів (зупиняється безперервний рух і т.п.);

- актуальної нескінченності – відволікання від незавершеності (і завершеності) процесу утворення нескінченної множини, від неможливості задати її повним переліком всіх елементів (така множина розглядається як існуюча);

- потенційного здійснення – відволікання від реальних меж людських можливостей, зумовлених обмеженістю тривалості життя за часом та у просторі нескінченність виступає вже як потенційно здійснена.

Аналіз і синтез – у самому загальному значенні являють собою два взаємопов'язаних процеси уявного чи фактичного розкладання цілого на складові частини і об'єднання окремих частин у ціле. Аналіз і синтез – взаємозумовлені логічні методи наукового дослідження, що виникли на основі практичної діяльності людей, їхнього досвіду.

Аналіз (від грец. - розкладання) – метод пізнання, який дозволяє розчленувати предмети дослідження на складові частини (звичайні елементи об'єкта або його властивості і відношення).

Синтез (від грец. – об'єднання), на противагу аналізу, дає можливість з'єднувати окремі частини чи сторони об'єкта в єдине ціле.

Аналіз і синтез бувають:

-прямий або емпіричний (застосовуються для виділення окремих частин об'єкта, знаходження його властивостей, найпростіших вимірювань);

-зворотний або елементарно-теоретичний (базується на деяких теоретичних міркуваннях причинно-наслідкового зв'язку різних явищ або дії якої-небудь закономірності: при цьому виділяються і з'єднуються явища, які можна вважати суттєвими, а другорядними знехтувати);

-структурно-генетичний (вимагає виділення в складному явищі таких елементів, які чинять вирішальний вплив на всі інші сторони об'єкта).

Індукція і дедукція. Справжня наука можлива лише на основі абстрактного мислення, послідовних міркувань дослідника у вигляді суджень і висновків. У наукових судженнях встановлюються зв'язки між предметами чи явищами або між їхніми певними ознаками.

Індукція (від лат. - наведення) являє собою умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукція – це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень, окремі факти неначе виводять до загального положення.

Звичайно виділяють три основних види індуктивних умовиводів:

- повну індукцію;

-через просте перерахування (популярну індукцію); -наукову індукцію.

Дедукція (від лат. - виведення) – це такий умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини. Дедуктивним вважається будь-який вивід взагалі.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких не можливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

Суть моделювання полягає в заміщенні досліджуваного об'єкта іншим, спеціально для цього створеним.

Часткові (спеціальні) методи мають застосування тільки у одній певній науці або застосовуються тільки при дослідженні деяких конкретних явищ. Тому їх узагальнено і називають назвами відповідних наук: психологічні методи, педагогічні методи, соціологічні методи тощо.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТ КУРСОВИХ РОБІТ

Структура та зміст курсової роботи

Основною умовою курсового проекту є його виклад у формі зразка готового бізнес плану, що відповідає усім вимогам.

Бізнес-план інвестиційного проекту розвитку гіпотетичного підприємства в новому напрямку діяльності в курсовому проекті повинен бути представлений наступними складовими частинами і розділами:

- 1) Титульний аркуш
- 2) Зміст
- 3) Виконавче резюме
- 4) Загальний опис компанії
- 5) Управління компанією і його організація
- 6) Опис інвестиційного проекту
- 7) Продукти та послуги
- 8) Маркетинг план
- 9) Виробничий план
- 10) Фінансовий план
- 11) Капітал і юридична форма компанії
- 12) Додаток.

За змістом ці частини і розділи бізнес-плану повинні відповідати наступним вимогам.

Титульна сторінка. На титульному аркуші бізнес-плану повинна бути представлена наступна інформація: ким, де і коли був підготовлений бізнес-план; коротко сформульована назва інвестиційного проекту, реалізації якого присвячений бізнес-план; дата розробки бізнес-плану.

Зміст. Зміст має дати уявлення про склад основних розділів і підрозділів

бізнес-плану, а при необхідності, параграфів і підпунктів окремих розділів. Розділи, підрозділи та інші складові бізнес-плану повинні бути чітко пронумеровані і тільки арабськими цифрами.

Виконавче резюме. Виконавче резюме є гранично скороченою версією бізнес-плану, свого роду «повідомленням про наміри».

Призначення виконавчого резюме - справити сприятливе враження на адресата, на того, до кого звертаються за фінансуванням.

Максимальну увагу у виконавчому резюме необхідно приділити викладу суті інвестиційного проекту.

Потім необхідно охарактеризувати фінансові результати проекту: передбачуваний обсяг продажів, виручку від реалізації, витрати виробництва, податки і обов'язкові платежі, величину чистого прибутку, суму коштів, що інвестуються, рентабельність власного капіталу, термін реалізації інвестиційного проекту, термін виходу на беззбитковість.

Стиль викладу виконавчого резюме: гранична простота і лаконічність, діловитість і емоційність, мінімум спеціальних вимог. Завершується резюме на особистій ноті, виразом оптимізму в успіху реалізації проекту.

Загальний опис компанії. У цьому розділі рекомендується представити данні, що дають досить повну інформацію про компанію.

Загальні відомості про компанію: повне та скорочене найменування, статутний капітал, склад акціонерів, місце розташування, основні комунікації, чисельність працюючих.

Історична довідка: дата створення, ключові етапи розвитку.

Основні види продукції, що випускається: перелік і коротка характеристика продукції, що випускається, унікальні види продукції.

Існуючі виробництва: перелік і коротка характеристика виробничих підрозділів, унікальні технології.

Постачання і збут: перелік і річна потреба в сировині і матеріалах, паливі і енергії, комплектуючих виробках; основні постачальники; перелік і річний обсяг поставок продукції; основні покупці.

Економічні показники діяльності компанії: динаміка основних показників діяльності компанії, яка свідчить про зростання її масштабу, організаційно-технічного рівня та ефективності виробництва.

Оцінка поточного стану та перспектив розвитку компанії: характеристика досягнутої стадії економічного розвитку компанії, розробленість асортименту продукції, стан маркетингу.

Управління компанією і його організація. У цьому розділі наводиться наступна інформація.

Принципи побудови управління: колегіальність або єдиноначальність, чітке закріплення відповідальності кожного управлінця або більш гнучкий підхід до управління, участь в прибутках компанії, можливість формування єдиного стилю управління.

Директори, керівники, провідні співробітники: підприємці - засновники справи, активні інвестори, співробітники на ключових постах, члени радидиректорів і консультанти.

Організаційна схема управління: поділ відповідальності, розподіл обов'язків, взаємозв'язку на ключових постах.

Кадрова політика і стратегія: підбір, підготовка, винагорода співробітників компанії.

Управлінські витрати: кошторис, підтримка професійних послуг.

Опис інвестиційного проекту. У цьому розділі повинна бути представлена наступна інформація.

Мета інвестиційного проекту і його завдання.

Механізм досягнення мети: перелік основних етапів, робіт і виконавців, що забезпечують виконання проекту.

Ступінь опрацьованості проекту: готовність конструкторської, технологічної та будівельної документації, наявність досвідчених зразків, випуск настановних серій, результати сертифікаційних випробувань.

Наявність і результати техніко-економічного обґрунтування проекту.

Товари та послуги. У цьому розділі бізнес плану повинна бути представлена наступна інформація.

Опис товару: назва, призначення, основні якісні характеристики, малюнки, фотографії, рекламні проспекти, макет, дослідний зразок, наочна демонстрація.

Використання і привабливість продукту: унікальність продукту; відміну від подібних продуктів, наявних на ринку; потенціал продукту, можливості його використання; авторські права, що захищають продукт; можлива ціна і конкурентоспроможність продукту; норма прибутку, яку забезпечить реалізація продукту; якості продукту, що дозволяють відрізнити і виділити його серед подібних продуктів, дизайн і упаковка продукту.

Розробка і розвиток продукту: стан і перспективи розробки продукту; час і ресурси, необхідні для завершення розробки продукту; розробники продукту на кінцевій стадії.

Коментарі готовності виходу товару на ринок: завершеність розробки, готовність до виробництва, готовність документації.

Свідоцтва та заключення: список організацій і осіб: експертів, фахівців, споживачів знайомих з товаром і здатних дати про нього схвальний відгук, перелік офіційних свідчень і висновків по продукту. Список використаних патентів і ліцензій.

Маркетинг план. У цьому розділі повинна бути представлена наступна інформація.

Попит і можливості ринку: основні споживачі продукту, статистика продажів аналогічного продукту, обсяги придбання продукту основними споживачами, прогнозна оцінка потреби в продукті, ступінь задоволення прогнозованої потреби в продукті, перспективи збуту продукту, можливості виходу на зовнішній ринок і оцінка зовнішнього ринку.

Конкуренція в інші зовнішні фактори: ступінь конкуренції, майбутні джерела конкуренції, інші зовнішні чинники.

Стратегія маркетингу: стратегія збуту і розповсюдження продукту,

ціноутворення, реклама, зв'язок з громадськістю, просування товару, аналіз місця розміщення компанії, формування ринкової мережі, бюджетні дані маркетингу, подальша стратегія маркетингу.

Дослідження ринку: результати формального або неформального дослідження ринку. Прогноз обсягу продажів.

Виробничий план. У цьому розділі бізнес плану повинна бути представлена наступна інформація.

Розробка продукту: стан розробки продукту і перспективи розробки продукту в майбутньому з точки зору готовності продукту до виробництва.

Виготовлення продукту: опис процесу виготовлення продукту; потреба в виробничих ресурсах; кооперація і зв'язки з постачальниками; спеціальні вимоги до виробництва, необхідність в дозволах, ліцензіях, квоти; потреба в дослідженнях для підтримки конкурентоспроможності продукції; потреба в додатковому фінансуванні; графік освоєння виробництва.

Обслуговування та сервіс: технічна складність виробництва, потреба в обслуговуванні і сервісі, способи їх задоволення.

Зовнішній вплив: наявність виробничих ресурсів і стабільність умов їх поставки; можливості та потенційний вплив переходу на новітні технології; особливі вимоги і поведінка споживачів; законодавчі правила регулювання.

Заходи правового захисту виробництва: об'єкти, способи і вигоди правового захисту виробництва; проблеми, пов'язані з прийняттям заходів правового захисту.

Фінансовий план. Фінансовий план повинен показати результативність комерційного проекту і його ефективність.

З нього адресат повинен дізнатися про очікувані фінансові результати проекту, передбачуваного прибутку, відсотках, дивідендах, гарантії повернення вкладених коштів і отримання стабільно високих доходів.

Інформація розділу повинна бути ретельно підготовлена, переконливо підкріплена і детально обгрунтована. Основна вимога – достовірність представленої інформації.

Необхідно в ясній і стислій формі викласти всі припущення, які стали основою фінансових розрахунків.

У фінансовому плані повинна бути представлена наступна інформація.

Зауваження з приводу фінансових проектних розрахунків: методи ведення розрахунків і програмні продукти що використовуються; вихідні припущення, що лежать в основі розрахунків (інтервал (крок) планування, плановий період (горизонт планування), щомісячний темп внутрішньої інфляції, норма дисконтування, запаси сировини і матеріалів (період заповнення), запаси комплектуючих виробів (період заповнення), незавершена продукція (цикл виробництва), готова продукція (термін зберігання), дебіторська заборгованість (відстрочка платежу), кредиторська заборгованість (відстрочка платежу)); виробничі витрати і порядок їх відшкодування; діяльність з фінансового забезпечення проекту і виконання, взятих на себе зобов'язань (залучення, розміщення і повернення фінансових коштів).

Інвестиційна діяльність: сума інвестицій з розподілом по кроках інвестиційного проекту, за джерелами фінансування, за валютою, по призначенням (патенти і ліцензії, основні засоби, оборотні кошти).

Фінансова діяльність. Умови залучення фінансових коштів: власні кошти, емісія акцій (сума дивідендів та порядок їх виплати); позикові кошти (сума, строки отримання і повернення, ставки і порядок сплати відсотків), лізинг (сума і терміни отримання об'єктів лізингу, сума і порядок сплати лізингових платежів, сума і порядок викупу об'єктів лізингу).

Умови розміщення фінансових коштів: депозити сума, терміни розміщення і повернення, ставка і порядок отримання відсотків за депозитами. Умови формування активів: основні засоби (об'єкти, вартість, терміни введення в експлуатацію та виведення з експлуатації); оборотні кошти (вид, сума, терміни формування, поповнення та вивільнення). амортизація основних засобів: об'єкти, способи нарахування і норми амортизації. Податкові платежі: напрямки, ставки і терміни платежів; податкові пільги. Державні цільові фонди: напрямки, ставки і терміни платежів.

Операційна діяльність: прямі або змінні витрати (сировина і основні матеріали, покупні комплектуючі вироби і напівфабрикати; допоміжні матеріали на технологічні цілі, паливо і енергія на технологічні цілі, відшкодування зносу спеціального інструменту та технологічної оснастки, основна, додаткова заробітна плата та відрахування на соціальні потреби виробничих робітників); непрямі або постійні витрати (витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі і загальногосподарські витрати, позавиробничі витрати і т.п.); амортизація, відсотки по кредиту, лізингові платежі і т.п. ; собівартість виробництва і реалізації продукції; Прибуток до оподаткування; податок на прибуток та інші обов'язкові платежі; чистий прибуток.

Проекти потоків грошових коштів інвестиційної, операційної та фінансової діяльності, сальдо потоків інвестиційної та операційної діяльності, сальдо потоків інвестиційної, операційної та фінансової діяльності.

Проекти звітів про прибутки і збитки.

Проекти балансів.

Показники ефективності інвестиційного проекту: чистий реальний і дисконтований дохід, реальний і дисконтований індекс прибутковості, внутрішня норма прибутковості, реальний і дисконтований термін окупності інвестицій.

Дослідження беззбитковості проекту (критична точка, поріг рентабельності, термін виходу не беззбитковість).

Оцінка ризику підприємницької діяльності: запас фінансової міцності, сила операційного важеля.

Дослідження чутливості проекту.

Показники фінансового стану підприємства: ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості, рентабельності.

Фінансові показники окремих видів продукції.

Інші показники і розрахунки на вимогу інвестора.

Зазначені вище проектні розрахунки і величини слід виконати і представити в динаміці з прийнятою в фінансовому плані розбивкою по календарним періодам, розрахувати для декількох варіантів економічної ситуації (оптимістичного, найбільш ймовірного і песимістичного); оцінити в гривнях і іншій валюті.

Капітал і юридична форма компанії. У цьому розділі слід надати таку інформацію.

Організаційно-правова форма компанії: відповідальність, контроль, податки.

Розмір і структура капіталу компанії.

Способи фінансової участі у формуванні капіталу компанії: склад учасників і форми їх участі у формуванні капіталу.

Потреба в додатковому капіталі.

Відомі і ймовірні джерела фінансування компанії і способи їх участі.

Права наявних і передбачуваних джерел фінансування з акцентом на передбачуваних інвесторів і кредиторів.

Відповідальність джерел фінансування.

Додатки. У додатку наводяться допоміжні матеріали, що дозволяють дати більш повне і детальне уявлення про інформацію, що викладена в основній частині бізнес-плану:

Розробляючи бізнес-план інвестиційного проекту розвитку гіпотетичного підприємства, необхідно оперувати реальними зазначені всіх вищевикладених розділах бізнес-плану. Тому частина розділів бізнес-плану за погодженням з керівником курсового проекту може бути виконана схематично, не в повному обсязі.

Вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота повинна бути стилістично, граматично і технічно правильно й акуратно оформлена. Вона комплектується в такій послідовності:

- титульний лист;
- план;
- перелік умовних скорочень;
- вступ;
- основна частина;
- висновки (заключна частина);
- список літератури;
- додатки

Курсова робота повинна бути виконана й оформлена з додержанням вимог до наукових робіт. Оптимальний обсяг курсової роботи – 35-45 друкованих сторінок, список використаної літератури – близько 30 джерел.

Обов'язковою вимогою до курсової роботи є написання її державною мовою, за винятком списку використаної літератури, де використане джерело записується мовою видання. Цитати з цих джерел наводяться в тексті виключно українською мовою.

Текст курсової роботи набирається на комп'ютері на одному звороті аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм). Сторінки обмежуються полями: ліве – 25 мм, верхнє та нижнє – 20, праве – 15 мм. Відстань між заголовком і текстом – 15-20 мм. Шрифт – чорного кольору. Щільність тексту однакова по всій роботі. Сторінка повинна містити не менше 28-30 рядків по 57-60 знаків у кожному (з урахуванням інтервалів).

Рекомендована гарнітура — Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5.

Курсова робота має бути надрукована чітко, без помилок і виправлень. Текст курсової роботи може ілюструватись кресленнями, рисунками, схемами, фотографіями, графіками, діаграмами та таблицями. Курсова робота починається з титульної сторінки за формою, наведеною в Додатку Б.

Вона є першою сторінкою курсової роботи, яку включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Далі номер сторінки проставляють у правому верхньому куті аркуша. За титульною сторінкою наводяться послідовно зміст, вступ, розділи в порядку подання, висновки, список використаних джерел, додатки. Всі вони починаються з нової сторінки, а кожен з підрозділів – після закінчення попереднього.

Якщо в курсовій роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік можна дати окремим списком перед вступом. Перелік друкується двома колонками, де ліворуч за абеткою наводять, наприклад, скорочення, праворуч – їх детальну розшифровку.

Якщо в курсовій роботі є спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюється менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки.

Заголовки структурних частин роботи „ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, „ПЛАН”, „ВСТУП”, „РОЗДІЛ”, „ВИСНОВКИ”, „СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, „ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої великої) з абзацу. В кінці заголовка крапки не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Нумерація розділів та підрозділів

Номер розділу ставиться після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу.

Параграфи нумеруються в межах кожного розділу. Номер параграфа складається з номера розділу і порядкового номера параграфа, між ними ставиться крапка. Позначку параграфа (§) в дипломних роботах не використовують. У кінці номера параграфа має стояти крапка, наприклад: “2.3.”

(третій параграф другого розділу). У тому самому рядку дається заголовок параграфа.

Порядок посилань на літературні джерела

Посилання на літературні джерела в тексті наводяться у квадратних дужках []. Це може бути посилання на джерело в цілому або на джерело із зазначенням конкретної сторінки.

Цифри у квадратних дужках відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел.

План

План відповідає змісту курсової роботи. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану.

Оформлення ілюстрацій, таблиць, формул, списку використаних джерел, додатків

Ілюстрації

До ілюстрацій належать креслення, рисунки, схеми, фотографії, графіки, діаграми. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці слід наводити в роботі безпосередньо після тексту за першою згадкою або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації. Ілюстрацію більшу за формат А4 враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між ними ставиться крапка.

Наприклад:

Рис.1.2. (другий рисунок першого розділу)

Номер рисунка, його назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ним. Якщо в курсовій роботі один рисунок, то його нумерують за загальними правилами.

Таблиці

У таблицях наводяться цифрові дані. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують під таблицею і друкують симетрично до тексту. Назва і слово “Таблиця” починаються з великої літери. Слово “Таблиця” друкують праворуч. Назви не підкреслюють.

Заголовки колонок повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо вони становлять одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони самостійні. Висота рядків – не менше 8 мм. Колонку з порядковими номерами рядків до таблиці не включають.

Приклад побудови таблиці:

Таблиця 1.1

Визначення ефективності відкриття торговельного підприємства....

Показники	Одиниця виміру	Київ	Донецьк	Вінниця	Житомир
Вихідні дані					

Таблицю розміщують після першого згадування у тексті так, щоб її можна було читати без повороту «опалітуреного» блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. В такому разі зазначають:

Продовження табл. Таблицю з великою кількістю колонок можна ділити

на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться риска (–).

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” в тексті пишуть скорочено, наприклад: “... у табл.1.2”. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово “дивись”, наприклад: “див. табл. 1.3”.

Формули

Формули і рівняння треба виділяти з тексту вільними рядками та позначати певним номером, написаним у лапках.

Наприклад:

$$V_n(t) = Q_n(t) \times P, (3.1.)$$

де $V_n(t)$ – виручка від продажу (без ПДВ) ; $Q_n(t)$ – річний об’єм продажу; P – оптова ціна одиниці продукції (без ПДВ).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба наводити безпосередньо під формулою у послідовності, наведеній у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки. Вище і нижче від кожної формули потрібно залишити пробіл.

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення ($\times$) і ділення (:).

Формули (якщо їх більше ніж одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад “... у формулі (3.1)”.

Список використаних джерел

Наукове дослідження завершується списком використаних джерел.

Відомості про джерела, що містяться у списку, необхідно давати відповідно до вимог державних стандартів, зокрема відповідно до ДСТУ 8302:2015.

Джерела можна розміщувати:

- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку;
- за послідовністю посилань у тексті.

Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора – за алфавітом перших літер назв його праць; праці одного автора з однаковою назвою – за хронологією. Спочатку наводять літературу видану кирилицею, далі – латиною і мовами з особливою графікою (за алфавітом назв мов – арабською, вірменською, грузинською, єврейською, китайською, японською тощо). Публікації мовами з особливою графікою подають в українській транслітерації або в перекладі українською мовою.

Крім того є певний порядок розташування літературних джерел:

- нормативні акти, книжкові видання, статті в журналах та інших періодичних виданнях;
- матеріал з Інтернету.

Основна вимога до використаних джерел – єдине оформлення і дотримання чинного державного стандарту на бібліографічний опис видань. Приклад наведено в Додатку В.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додатки”.

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літери Ї, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д. Один додаток позначається як Додаток А.

Вимоги до захисту курсової роботи

Виконану і відповідно оформлену курсову роботу студент подає науковому керівнику, який складає рецензію, де зазначає її теоретичний рівень, глибину виконаних досліджень, доцільність і обґрунтованість рекомендацій, формулює висновок (рекомендована чи не рекомендована робота до захисту).

Курсову роботу студент захищає в навчальній групі. Доповідь, як правило, триває до 10 хвилин. Орієнтовна структура доповіді повинна відображати структуру курсової роботи. Особливу увагу слід приділити характеристиці власного внеску в розробку проблеми. Після доповіді студент відповідає на запитання викладачів. Під час захисту оцінюються: якість виконаної студентом курсової роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, вміння аналізувати практичну діяльність, логічно та аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну думку.

З урахуванням якості виконаної курсової роботи, рецензії наукового керівника, рівня виступу студента, презентації (за бажанням студента), що має містити основні ключові положення роботи, а також відповідей студента на запитання комісія оцінює курсову роботу на «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». Оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» записуються у екзаменаційну відомість та індивідуальний план студента. Оцінка «незадовільно» записується тільки в екзаменаційну відомість. Курсова робота, яка при захисті не одержала позитивної, оцінки підлягає повторному захисту.

Загальна кількість балів, отриманих студентом після захисту курсової роботи, переводиться в кінці семестру в традиційну оцінку за 4-х бальною шкалою та в оцінку за системою ECTS наступним чином:

Рейтинговий показник	Оцінка ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незараховано
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	

Оцінку «відмінно» отримують роботи, в яких повно і всебічно розкрито теоретичний зміст роботи, проведено глибокий аналіз фактичного матеріалу, творчо досліджена тема, глибоко розкриті економічні проблеми і на захисті студент вільно володіє цими матеріалами, уміє викласти суть проблеми та підтвердити рівень знань, вміння вести наукові дослідження.

Оцінку «добре» отримують роботи, які виконані на достатньо високому теоретичному рівні, повно і всебічно висвітлена тема, при захисті студент дає конкретні відповіді на запитання членів комісії по захисту.

Оцінку «задовільно» заслуговує курсова робота, яка виконана на достатньому теоретичному рівні, тема дослідження висвітлена, висновки в цілому правильні, але не достатньо аргументовані, відповіді на захисті є неповними або студент не дав відповіді на всі запитання членів комісії.

Оцінку «незадовільно» отримують роботи, які не відповідають вищенаведеним вимогам.

Якщо робота не подана і незахищена своєчасно без поважних причин, то в екзаменаційній відомості проставляється «не з'явився».

Критерії оцінки курсової роботи

№ п/п	Критерій оцінки курсової роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності теми, виклад вступу та висновків роботи	10
2.	Ступінь опрацювання літератури (кількість джерел, роки видання, частка статей, тез, монографій, наявність посилань)	10
3.	Дотримання вимог до виконання курсової роботи (згідно методичних вказівок: шрифт, оформлення, наявність, розрахунків, таблиць, рисунків, формул)	10
4.	Виклад змісту курсової роботи (ступінь розкриття теми)	20
5.	Захист курсової роботи (доповідь, презентація, відповіді на поставленні питання)	50
	РАЗОМ	100

Список рекомендованих літературних джерел

Основна література

1. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – Київ : Знання, 2013. – 173 с.
http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1867_29938717.pdf
2. Бескровна Л.О. Бізнес-планування підприємства: навч. посіб. [з курсу «Бізнес-планування оператора зв'язку»] / Бескровна Л.О. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012 – 124 с. http://www.dut.edu.ua/uploads/1_180_21962026.pdf
3. Бескровна Л.О., Жуковська Л.Е., Ісайко Т.А. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Бізнес-планування оператора зв'язку» для усіх форм навчання http://www.dut.edu.ua/uploads/1_179_41702026.pdf
4. Верланов Ю. Ю. Бізнес-планування: теорія та практика : [навчальний посібник] / Ю. Ю. Верланов, О. Ю. Верланов. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – 244 с. http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1984_24962584.pdf
5. Македон В. В. М 15 Бізнес-планування: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 236 с. http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1340_36766043.pdf

Додаткова література

1. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навч. посібник / Покропивний С. Ф., Соболев С. М., Швиденко Г. О., Дерев'янка О. Г. – [Вид. 2-ге, доп.]. – К.: КНЕУ, 2010. – 379 с.
2. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки і підприємництва: Підручник. – К., Вища школа, 2003. .
3. Богів Я. С. Інформаційне забезпечення бізнес-планування інноваційних проектів підприємств: складові елементи та особливості їхньої взаємодії / Я. С. Богів, Н. Ю. Мирощенко, О. Є. Паук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 193-202
4. Бражник О. С. Застосування бізнес-планування інноваційних проектів на вітчизняних підприємствах / О. С. Бражник // Управління розвитком. – 2014. – № 15. – С. 14-17

5. Васильців Т. Г. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г.Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К. : Знання, 2013. – 207 с.
6. Гетало В. П. Бізнес-планування : навч. посіб. / В. П. Гетало, Г. О. Гончаров, А. В. Колісник. – К. : Професіонал, 2008. – 240 с.
7. Коюда В. О. Методологічний підхід до бізнес-планування розвитку підприємства / В. О. Коюда, М. І. Пасько // Бізнес Інформ. – 2015. – № 9. – С. 394-402 50. Лаврів Л. А. Планування діяльності організації : навчальний посібник / Л.А. Лаврів. – Тернопіль : Крок, 2013. – 320 с.
8. Планування діяльності фірми: навч.-метод. посібник / Алексеева М. М. – К.: Фінанси і статистика, 2011. – 248 с. 73. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 1998. 117 74. Попов В. М. Бизнес-планирование : учебник / В. М. Попов ; под ред. В. М. Попова, С. И. Ляпунова, С. Г. Млодика. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 816 с.
9. Сборник бизнес-планов : практ. пособ. / ред. Ю. Н. Лапыгин. – М. : Омега-Л, 2012. – 310 с.
10. Шевчук Д. А. Бизнес-планирование : учеб. пособ. / Д. А. Шевчук. – Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 208 с.

